

N:o 79.

Ank. till Riksd. kansli den 6 maj 1897, kl. 9 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Vexjö stad af mark hörande till förra landshöfdingebostället Kronobergs kungsgård n:o 1 om 3 mantal i Kronobergs län.

(I. A.)

Enligt hvad i en till Riksdagen den 26 mars innevarande år aflåten, till statsutskottets förberedande behandling remitterad proposition (n:o 65) meddelas, hade från det under förra landshöfdingebostället Kronobergs kungsgård n:o 1 om 3 mantal i Vexjö socken och Konga härad af Kronobergs län lydande, vid kungsgårdens utarrendering enligt gällande arrendekontrakt för skogsväsendets räkning undantagna torpet Evedal genom kongl. bref den 11 februari 1800 till nyttjande under Evedals helsobrunn upplåtits ett jordområde om 6 tunnland, att af brunnssocieteten användas till hustomter och anläggning af promenad; och hade dervid tillika förklarats, att de vid brunnen då anlagda eller framdeles tillkommande hus och inrättningar skulle tillhöra societeten eller dess deputerade, men eganderätten till marken förblifva vid kungsgården.

Sedan Vexjö stad numera genom testamente blifvit egare af Evedals brunns- och badinrättning, hade stadsfullmäktige i nämnda stad hos Kongl. Maj:t anhållit, att staden måtte för vidmagthållande och utvidgande af

brunns- och badinrättningen få för everldlig tid mot skälig köpeskilling förvärfva den del af torpet Evedal, som funnes utmärkt å en ansökningen bilagd, af förste landtmätaren A. Cedergren upprättad karta, utgörande enligt den till kartan hörande beskrifning sammanlagdt 10 hektar 3,6 ar, deraf 2 hektar 79,3 ar innefattande ofvannämnda genom kongl. brefvet den 11 februari 1800 upplåtna område.

Till stöd för berörda framställning hade stadsfullmäktige hufvudsakligen anført, att Evedals brunns- och badort, hvilken alltsedan början af 1700-talet tidtals varit ganska talrikt besökt, måste anses vara en inrättning af allmännyttig beskaffenhet; att inrättningen visserligen under de senaste åren delvis blifvit med icke obetydliga kostnader försatt i tidsenligt och ändamålsenligt skick, i det att, bland annat, nya varin- och kallbadhus äfvensom lämplig restaurationsbyggnad der uppförts, men att, enligt hvad tillförordnade förste provinsialläkaren i länet jemväl vitsordat, inrättningen, derest densamma skulle kunna på erforderligt sätt vidare utvecklas och lemna utrymme för dem, som under sommarmånaderna ville der vistas, måste förses med flera bostäder, för hvilket ändamål äfvensom för möjliggörande af lämplig plan vid bebyggandet samt för åstadkommande af promenadplatser och gångvägar m. m. kräfdes ett väsentligen utvidgadt område; att intresset för inrättningens utveckling och förkofran i orten visat sig så stort och allmänt, att, då jernvägen mellan Vexiö och Klafreström nyligen anlades, aktier i jernvägsbolaget tecknades till afsevärdt belopp mot uttryckligt vilkor, att jernvägen komme att dragas öfver Evedals område och station der förläggas; att i följd af detta allmänhetens intresse för Evedals brunns- och badort jernvägsstation nu också funnes der inrättad; att den ökade freqvens af besökande, som genom underlättad samfärdsel beredts och framdeles komme att beredas inrättningen, med nödvändighet påkallade dess utvidgande och förbättrande; att brunns- och badorten tillskyndade de Kronobergs kungsgård underlydande och Evedal närboende torparne icke så oväsentliga inkomster och fördelar, hvilka sannolikt komme att än vidare ökas, om inrättningen genom utvidgning blefve i tillfälle att mottaga ökadt antal besökande; samt att någon olägenhet icke förorsakades kungsgården genom den ifrågasatta upplåtelsen af jord, helst som denna jord till största delen vore af klen och mindre värdefull beskaffenhet samt belägen i utkanten af kungsgårdens egor.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet, som med skrifvelse den 12 sistlidne januari till Kongl. Maj:t insändt ifrågavarande ansökning, hade dervid tillika öfverlemnadt inhemtade yttranden från vederbörande öfverjägmästare samt arrendatorerna af torpet Evedal.

Af de till ärendet hörande handlingar hade inhemtats, bland annat, att Kronobergs kungsgård vore, med undantag af dels vissa vid kungsgårdens utarrendering enligt kammarkollegii kontrakt den 6 november 1865 till förmån för landshöfdingen i länet undantagna lägenheter och förmåner, dels ock utmarken och torpet Evedal, jemlikt domänstyrelsens kontrakt den 2 februari 1886 upplåten på arrende till den 14 mars 1906;

att torpet Evedal enligt ett af domänstyrelsen den 16 mars 1887 godkänt kontrakt för skogsväsendets räkning särskildt utarrenderats jemväl till midfastan år 1906 mot årlig arrendeafgift af 200 kronor samt skyldighet för arrendatorerna, bland annat, att genom af domänstyrelsen godkänd person uppehålla bevakningen å kungsgårdens under skogsväsendets omedelbara vård och förvaltning stående utmark, hvarjemte domänstyrelsen vid kontraktets godkännande föreskrifvit, att arrendatorerna icke egde utan styrelsens medgifvande vare sig afhysa eller med större årlig afgäld än 15 kronor betunga A. G. Magnusson såsom innehafvare af en å torpets mark belägen backstuga, kallad Sjöborg;

att nyssberörda till förmån för landshöfdingen i länet undantagna lägenheter och förmåner, deribland uteslutande jagträtt å egorna till kungsgården och Helgö äng samt rättighet att jemte kungsgårdens arrendator fiska i Helgasjön, vore genom kammarkollegii kontrakt den 20 oktober 1873 på arrende särskildt upplåtna till den 14 mars 1906;

att förste landtmätaren Cedergren med biträde af gode män den 30 oktober 1896 verkställt uppskattning af det till afsöndring ifrågasatta områdets årliga afkastningsvärde, dervid den till brunns- och badinrättningen redan upplåtna del af området ansetts lemna en årlig behållning af 5 kronor 40 öre och den öfriga delen af området en årlig behållning af 73 kronor 5 öre eller tillhopa 78 kronor 45 öre, hvarjemte värdet af den å området växande skogen särskildt beräknats till 275 kronor; samt

att vid saluvärdering, hållen den 14 november 1896 af domänintendenten i länet med biträde af vederbörande uppskattningsmän, marken till ifrågavarande område uppskattats på följande sätt, nemligen åkerjorden, 3 hektar 89,40 ar, efter 500 kronor för hektar, till 1,947 kronor samt äng, betesmark och impediment, 6 hektar 14,20 ar, efter 30 kronor för hektar, till 184 kronor 26 öre eller tillhopa 2,131 kronor 26 öre, hvilket värde förrättningsmännen dock med hänsyn dertill, att marken vore belägen invid Evedals jernvägsstation och följaktligen kunde delvis lätt försäljas såsom byggnadstomter, ansett böra höjas med femtio procent eller till 3,196 kronor 89 öre.

Då i anseende till åkerjordens mycket svaga beskaffenhet dess uppskattade värde kunde betraktas såsom mycket högt beräknadt, samt

det belopp, hvartill den växande skogen värderats, mer än tillräckligt motsvarade skogens verkliga värde å rot, alldenstund virkesmassan, enligt af vederbörande jägmästare på stället verkställd uppskattning, i väsentlig mån understege den, som af förste landtmätaren lagts till grund för hans beräkning, hade öfverjägmästaren ansett, att, derest förestående värden beträffande det till afsöndring afsedda området mark och skog, eller 2,131 kronor 26 öre för marken och 275 kronor för skogen, lades till grund för köpeskillingen, mer än fullgod ersättning bereddades för den minskade arrendeinkomst af torpet Evedal, som möjligen genom jordafsöndringen kunde för skogsväsendet uppkomma, i synnerhet som icke någon som helst inkomst för statsverket erhållits från de 6 tunnland jord, som nu användes för brunns- och badinrättningen; och hade öfverjägmästaren, på grund af hvad sålunda anförts samt då från skogsväsendets synpunkt icke någon olägenhet uppstode eller hinder mötte för den ifrågasatta jordafsöndringen, tillstyrkt bifall till ansökningen.

Arrendatorerna af torpet Evedal hade förklarar, att från deras sida icke ringaste hinder mötte för bifall till framställningen. Då det emellertid vore med vanlig god ordning öfverensstämmande, att arrendator finge åtnjuta ränta under arrendetiden å köpeskillingen för jord, som frånginge arrenderätten, ansåge arrendatorerna, att äfven i detta fall dylik förmån borde till belopp, som af myndigheterna blefve bestämdt, komma arrendatorerna till godo.

För egen del hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande vitsordat behofvet af utvidgadt jordområde för Evedals brunns- och badinrättning. Med den kännedom, Kongl. Maj:ts befallningshafvande egde om förhållandena vid Evedal, hade det syntts Kongl. Maj:ts befallningshafvande, särskildt i sundhetens intresse och ur synpunkten att förekomma eldfara, vara särdeles angeläget, att de ytterligare bostadsbyggnader, som för inrättningen vore behöfliga, icke uppfördes och hopträngdes å den låglända och sumpiga strandremsa, som af anstaltens nuvarande, alltför inskränkta område funnes obegagnad, utan, efter uppgjord plan för platsens vidare bebyggande, förlades på lämpligt afstånd från hvarandra å det mera högt belägna område, som genom den ifrågasatta jordafsöndringen skulle erhållas. Ökadt utrymme vid inrättningen erfordrades jemväl för uppförande af ytterligare ett kallbadhus, för upptagande af promenadvägar samt för anläggning af park, lekplats och andra öppna platser m. m. På grund af hvad sålunda anförts och då, så vidt Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade sig bekant, någon olägenhet icke förorsakades Kronobergs kungsgård eller torpet Evedal genom jordafsöndringen hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansett sig böra tillstyrka,

att Vexiö stad berättigades inköpa berörda jordområde såsom för brunns- och badinrättningen synnerligen väl behöfligt.

Beträffande köpeskillings belopp hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande såsom sin uppfattning uttalat, att detsamma skäligen kunde bestämmas så, att den af förste landtmätaren med gode män beräknade behållna afkastningen af jordområdet, 78 kronor 45 öre, kapitaliserades efter en räntefot af fyra för hundra och att dertill lades värdet af den å området växande skogen, 275 kronor.

Då tillkomsten af Evedals jernvägsstation uteslutande vore att tillskrifva den omständigheten, att egarne af Evedals brunns- och badinrättning äfvensom andra inrättningens gynnare härför gjort ekonomiska uppoffringar, samt jernvägsstationens inrättande jemväl måste anses hafva ländt kungsgården till fördel, hade det synts Kongl. Maj:ts befallningshafvande näppeligen vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande att, på sätt saluvärderingsmännen föreslagit, af brunns- och badinrättningens egare fordra förhöjdt inlösningspris för jorden på grund af dess belägenhet intill jernvägsstationen.

Något afseende borde vid köpeskillingsbeloppets bestämmande äfven fästas derå, att en del af området tillförsäkrats brunnsinrättningen under nyttjanderätt utan afgäld, så länge inrättningen egde bestånd. På det att köpeskillingen dock i hvarje fall måtte komma att utgöra fullgod betalning för jordområdet med derå växande träd, hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, att densamma måtte bestämmas i enlighet med saluvärderingsmännens förslag, dock utan ofvannämnda förhöjning, men med tillägg af skogsvärdet eller tillsammanlagdt 2,406 kronor 26 öre.

I det utlåtande, som domänstyrelsen på grund af remiss den 6 sistlidne februari i ärendet afgifvit, hade domänstyrelsen, då området i fråga kunde utan skada för förvaltningen af kungsgården och dess skog afsöndras, lika med de lokala myndigheterna tillstyrkt bifall till ansökningen.

Beträffande den köpeskillning, som borde för området erläggas, hade domänstyrelsen förmält, att till grund för områdets beräknade värde lagts dess jordbruksvärde; men då en del af området redan nu användes och återstoden vore afsedd och äfven lämplig för helt andra och mera inkomstbringande ändamål, hade styrelsen ansett afseende vid köpeskillingsbestämmande böra fästas härå äfvensom å områdets läge i omedelbar närhet af jernvägsstation och icke långt från stad. Och hade domänstyrelsen därför hemställt, att köpeskillingen för ifrågavarande jordområde måtte bestämmas på sätt och i den ordning, som stadgades i kongl. förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof af den 14 april 1866.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

att af det under Kronobergs kungsgård lydande, vid kungsgårdens utarrendering för skogsväsendet undantagna och för dess räkning utarrenderade torpet Evedal måtte till Vexjö stad, såsom innehafvare af Evedals brunns- och badinrättning, med eganderätt upplätas det å förste landtmätaren Cedergrens ofvan omförmälda karta upptagna jordområde om sammanlagdt 10 hektar 3,6 ar mot köpeskilling, som skulle på stadens bekostnad bestämmas i den ordning, som i kongl. förordningen den 14 april 1866 vore föreskrifven i fråga om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt under vilkor i öfrigt,

att den del af berörda område, som icke redan på grund af kongl. brefvet den 11 februari 1800 disponerades för brunns- och badinrättningen, måtte af staden tillträdas den 14 mars 1906 eller dessförinnan å tid, hvarom staden kunde med arrendatorerna af torpet Evedal öfverenskomma,

att, innan sistberörda del af området finge af staden tagas i besittning, staden skulle till kronan erlægga köpeskillingen för området i dess helhet,

att innehafvaren af lägenheten Sjöborgen, ofvanbemälda Magnusson, hvilken i en ansöknings bilagd handling förklarar, att han önskade att under sin lifstid få behålla nyttjanderätten till lägenheten, skulle för sin lifstid bibehållas vid besittningsrätten till densamma mot erläggande därför af den för lägenheten nu utgående årliga afgäld af femton kronor om året,

att, derest den del af området, som icke redan disponerades af brunns- och badinrättningen, finge på grund af öfverenskommelse med arrendatorerna af torpet Evedal tillträdas före utgången af nu löpande arrendeperiod, staden skulle, utan något som helst bidrag från kronan till arrendatorerna af nämnda torp, årligen erlægga den godtgörelse, som borde tillkomma dem för mistningen af berörda del af området,

att kammarkollegii ofvan omförmälda kontrakt af den 20 oktober 1873, i hvad detsamma afsåge upplåtande af rätt till jagt å kungsgårdens egor samt till fiske i Helgasjön, skulle, hvad nu ifrågavarande område anginge, ega bestånd, derest ej annorlunda mellan vederbörande öfverenskommes, samt

att staden skulle, der så påfordrades, uppsätta och framdeles underhålla stängsel i gränsen mellan området och kronans mark;

och har Kongl. Maj:t tillika föreslagit Riksdagen att medgifva, att köpeskillingen för jordområdet måtte, på samma sätt som köpeskillingar

för försålda mindre kronoegendomar, få användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Utskottet, som icke haft något att erinra emot hvad Kongl. Maj:t i omförmälda hänseende föreslagit, får alltså hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 6 maj 1897.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.